

**Uchwała Nr XXXVII/282/10
Rady Powiatu Krośnieńskiego
z dnia 23 lutego 2010 r.**

w sprawie uchwalenia „Powiatowego Programu Pomocy Dziecku i Rodzinie na lata 2010-2015”

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1592 z ze zm.), art. 19 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r., Nr 175, poz.1362 z późn. zm.), **Rada Powiatu Krośnieńskiego**

uchwala

co następuje:

§ 1

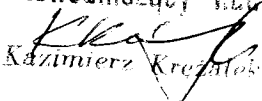
1. Uchwala się „Powiatowy Program Pomocy Dziecku i Rodzinie na lata 2010-2015”.
2. Program, o którym mowa w ust. 1, stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Krośnieńskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Kazimierz Krezulak

Załącznik do Uchwały Nr XXXVII/282/10
Rady Powiatu Krośnieńskiego
z dnia 23 lutego 2010 roku

POWIATOWY PROGRAM POMOCY DZIECKU I RODZINIE NA LATA 2010-2015

OPRACOWANIE:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Krośnie

Krosno, 2010 rok

Wstęp

Powiatowy Program Pomocy Dziecku i Rodzinie na lata 2010 – 2015 został opracowany na podstawie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krośnieńskim na lata 2008- 2015” przyjętej Uchwałą Nr XXIV /196/08 Rady Powiatu Krośnieńskiego z dnia 11 grudnia 2008 r. Podstawę do jego opracowania stanowi również art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r., Nr 175, poz.1362 z późn. zm.), który mówi, że: „do zadań własnych powiatu należy tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie”.

W założeniach polityki społecznej państwa, pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Szczegółowe zasady organizowania pomocy rodzinie zostały określone w ustawie o pomocy społecznej. Rodzinie mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań oraz dziecku z tej rodziny udziela się pomocy, w szczególności w formie:

- 1) poradnictwa rodzinnego,
- 2) terapii rodzinnej rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne i socjologiczne, mające na celu przywrócenie zdolności do wypełniania jej zadań,
- 3) pracy socjalnej,
- 4) zapewnienia dzieciom opieki i wychowania poza rodziną.

Główne założenia niniejszego programu:

1. Opieka nad dziećmi pozbawionymi wsparcia ze strony rodziny naturalnej powinna być elementem szerszego programu wspierania rodzin w środowisku lokalnym.
2. Większe znaczenie powinny mieć działania profilaktyczne, a więc wsparcie udzielone rodzinie naturalnej dziecka przed wystąpieniem sytuacji kryzysowej, której konsekwencją jest zabranie dziecka z domu rodzinnego.
3. Praca socjalna z rodzicami dziecka powinna być kontynuowana także po zabraniu dziecka z domu w ten sposób, aby zwiększyć szanse jego powrotu do rodziny.
4. Skierowanie dziecka pozbawionego częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej do placówki opiekuńczo – wychowawczej na pobyt całodobowy może nastąpić po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej.

Diagnoza społeczna

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielanie pomocy. Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej. Rozwój pomocy społecznej odznacza się więc różnorodnością form świadczeń, różnorodnością adresatów, funkcjonowaniem zasady pomocniczości, konsekwentnym podziałem zadań i ich finansowaniem między rządem i samorządem.

Istotnym składnikiem osiąganego dobrobytu w wymiarze społecznym oraz indywidualnym jest sytuacja finansowa i posiadanie pracy. Znaczenia nabrały kwestie dostępności do edukacji, awansu społecznego i cywilizacyjnego, wartości rodzinne oraz czynniki związane z poczuciem szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Negatywnym punktem odniesienia jest pogarszająca się dostępność do systemu opieki zdrowotnej, nierówny dostęp do zagwarantowanych konstytucyjnie świadczeń zdrowotnych.

Obecnie przyjęte kierunki polityki społecznej kreując swoją nowoczesność, aktywizują społeczność lokalną, zakładają współdziałania z organizacjami pozarządowymi. Stają się stymulatorem nowoczesności zmian społecznych, doprowadzając do rozwoju społeczności lokalnej i budowania społeczeństwa obywatelskiego.

Na szczeblu samorządu gminnego zadania z zakresu pomocy społecznej realizują ośrodki pomocy społecznej. Na terenie powiatu funkcjonuje:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chorkówce,
- Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dukli,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Iwoniczu-Zdroju,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jedliczu,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Korczynie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krościenku Wyżnym,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Miejscu Piastowym,

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rymanowie,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wojaszówce.

Świadczenia z pomocy społecznej są różnorodne. Obejmują pomoc pieniężną i świadczenia niepieniężne udzielane przez GOPS-y w ramach zadań własnych i zleconych gminom przez administrację rządową. Zadania własne finansowane są ze środków gminy. Natomiast pomoc w ramach zadań zleconych finansowana jest z budżetu państwa. Od 2004 r. obserwuje się przesunięcie zadań zleconych na szczebel samorządu gminnego jako zadań własnych. W związku z tym różnorodność i wysokość świadczonej pomocy w większości uzależniona jest od zamożności gmin.

Na szczeblu Powiatu Krośnieńskiego zadania z zakresu pomocy społecznej i rehabilitacji społecznej realizowane są przez :

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i działający przy nim Powiatowy Punkt Interwencji Kryzysowej,
- Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Długiem,
- Rodzinny Dom Dziecka w Głowience,
- Rodzinny Dom Dziecka w Targowiskach,
- Rodzinny Dom Dziecka w Widaczu,
- Katolicką Placówkę Wychowawczą „Nasz Dom” w Miejscu Piastowym prowadzoną na zlecenie powiatu przez Zgromadzenie Sióstr Michała Archanioła,
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci w Iwoniczu prowadzony na zlecenie powiatu przez Zgromadzenie Sióstr Felicjanek,
- Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych w Iwoniczu prowadzony na zlecenie powiatu przez Zakon Bonifratrów,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Rymanowie prowadzony na zlecenie powiatu przez PSOUU Koło w Rymanowie,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Potoku prowadzony na zlecenie powiatu przez PSOUU Koło w Krośnie,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Rymanowie prowadzony na zlecenie powiatu przez PSOUU Koło w Rymanowie.

Rodzinna opieka zastępcza

Władza rodzicielska to obowiązki i uprawnienia rodziców względem dziecka. Powinna być ona wykonywana tak, jak wymaga tego dobro dziecka i interes społeczny. Oznacza to, że rodzice zobowiązani są szanować prawa dziecka. Muszą też liczyć się z możliwością ingerencji ze strony państwa, gdy będą tej władzy nadużywać.

W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie jest w stanie poradzić sobie z problemami; nie może, nie potrafi, bądź nie chce zajmować się dzieckiem zachodzi konieczność udzielenia pomocy, wsparcia zewnętrznego lub interwencji. W takiej sytuacji, w myśl konstytucyjnej zasady pomocniczości, dziecko ma prawo do pomocy, w tym pieczy zastępczej: „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”, tak stanowi Konstytucja RP (art.72 ust. 2). Konwencja o prawach dziecka zobowiązuje Państwa – Strony do zapewnienia specjalnej ochrony i pomocy dzieciom czasowo lub stale pozbawionym środowiska rodzinnego lub nie mogącym, ze względu na swe dobro, w nim przebywać (art.20). Przepisy te podkreślają rangę i znaczenie praw dziecka, w tym do pieczy zastępczej.

Granicą prawną interwencji w rodzinie jest przekonanie, że zostało naruszone dobro dziecka lub przepisy rangi ustawy. Jednak zanim dojdzie do interwencji w rodzinie ma ona prawo oczekiwać, że ktoś w porę dostrzeże jej problemy i udzieli adekwatnej pomocy. Rodzice powinni być wspierani we wszystkich działaniach dotyczących dziecka, przez publiczne lub niepubliczne instytucje opieki społecznej, sądy, władzę administracyjną lub ciała ustawodawcze. Sprawą nadrzędną jest najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka (art. 3 Konwencji o prawach dziecka). W sytuacji, gdy dziecko jest pozbawione opieki ze strony rodziców albo nie są oni zdolni należycie z tej opieki się wywiązywać, obowiązkiem państwa jest uwzględnić podmiotowość dziecka oraz szanować jego prawo, w tym do opieki zastępczej. Rodzinne formy opieki zastępują tę pierwotnie sprawowaną przez rodziców. Są to rodziny zastępcze oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego.

Ustawa o pomocy społecznej daje możliwości tworzenia różnych typów rodzin zastępczych tj.:

- spokrewnione z dzieckiem,
- niespokrewnionej z dzieckiem,
- zawodowe niespokrewnione z dzieckiem (o charakterze pogotowia rodzinnego, wielodzietne, specjalistyczne).

Prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie. Trwałe umieszczenie dziecka w opiece zastępczej jest sytuacją wyjątkową. Podstawowe standardy i zasady prawa dotyczące dziecka pozbawionego opieki rodzicielskiej powinny być punktem odniesienia i podstawą (wartościującą) systemu pomocy rodzinie oraz budowy systemu opieki nad dzieckiem.

Dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej starosta zapewnia opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na mocy postanowienia sądu rodzinnego. Rodziny zastępcze zapewniają dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju.

Tabela 1. Rodziny zastępcze spokrewnione i niespokrewnione z dzieckiem w Powiecie Krośnieńskim oraz liczba umieszczonych w rodzinie dzieci

Rodziny z:	Rodziny							
	Spokrewnione z dzieckiem				Niespokrewnione z dzieckiem			
	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok
1 dzieckiem	36	43	40	42	12	12	14	11
2 dzieci	15	15	14	12	8	10	5	5
3 dzieci	3	3	2	3	2	2	4	2
4 dzieci i więcej	---	---	3	1	6	6	8	8
Razem	54	61	59	58	28	30	31	26

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie, opracowanie własne

W przeważającej części rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem ustanawiane są w osobach dziadków. Sądy ustanawiając dla dziecka rodzinę zastępczą przede wszystkim kierują się dobrem dziecka i jego związkiem emocjonalnym z najbliższą rodziną. We wszystkich możliwych przypadkach pierwszeństwo do sprawowania opieki zastępczej mają rodziny spokrewnione z dzieckiem. Często jednak one same wymagają wsparcia i pomocy w należyтым sprawowaniu opieki, bowiem zdarza się, że są to rodziny, które wcześniej były niewydolne wychowawczo i nie umiały właściwie wychować swojego dziecka. Dlatego od lat w środowisku osób zajmujących się omawianą problematyką podnoszą się głosy o konieczności zmiany takiej sytuacji. Należy podejmować działania w kierunku przesuwania wskazanych wyżej proporcji na korzyść rodzin zastępczych niespokrewnionych, a szczególnie niespokrewnionych zawodowych.

Na terenie Powiatu Krośnieńskiego nie funkcjonują jak dotąd rodziny zastępcze zawodowe. Istnieje potrzeba utworzenia zawodowej niespokrewnionej z dzieckiem rodziny zastępczej

specjalistycznej, która posiadałaby odpowiednie kwalifikacje do opieki i wychowywania dziecka niepełnosprawnego, która byłaby przygotowana do profesjonalnego wypełniania obowiązków rodzinnych wobec dziecka z problemami.

Przewaga rodzin zastępczych spokrewnionych nad niespokrewnionymi wynika z faktu, że coraz mniej osób zgłasza się na szkolenia prowadzone systemem PRIDE dla Powiatu Krośnieńskiego przez Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w Krośnie. W latach 2006-2009 przeszkolono następującą liczbę rodzin mogących pełnić funkcję rodziny zastępczej niespokrewnionej:

- 2006 rok – 2 rodziny (4 osoby),
- 2007 rok – 1 rodzin (2 osoby)
- 2008 rok – 1 rodzina (2 osoby)
- 2009 rok – 1 rodzina (2 osoby)

Widoczna jest różnica między liczbą osób zgłaszających wolę pozostania rodziną zastępczą, a liczbą osób które biorą udział w szkoleniu i to szkolenie kończą. Najczęściej powodem rezygnacji ze szkolenia jest niewystarczająca motywacja osób, brak determinacji, trwania w decyzji.

Tabela 2. Rodziny zastępcze i umieszczone w nich dzieci w latach 2006-2009 w rozbiciu na poszczególne gminy Powiatu Krośnieńskiego

Gminy	Rok 2006		Rok 2007		Rok 2008		Rok 2009	
	Liczba rodzin zastępczych	Liczba umieszcz. dzieci	Liczba rodzin zastępczych	Liczba umieszcz. dzieci	Liczba rodzin zastępczych	Liczba umieszcz. dzieci	Liczba rodzin zastępczych	Liczba umieszcz. dzieci
Chorkówka	16	29	16	30	11	35	11	33
Dukla	15	21	18	23	14	20	15	23
Iwonicz-Zdrój	5	5	6	6	14	20	10	13
Jedlicze	12	16	12	18	7	8	6	8
Korczyna	8	15	9	16	6	11	5	10
Krościenko Wyżne	2	4	2	4	5	6	6	8

Miejsce Piastowe	11	31	13	35	18	33	14	26
Rymanów	7	10	8	11	13	17	15	18
Wojaszówka	6	7	7	8	2	4	2	4
RAZEM	82	138	91	151	90	154	84	143

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie, opracowanie własne

Rodziny zastępcze niespokrewnione z dzieckiem są najbardziej pożądaną formą opieki zastępczej. Rodzicami zastępczymi są osoby przeszkolone, posiadające wiedzę i umiejętności potrzebne w pełnieniu funkcji rodzinnej opieki zastępczej.

Tabela 3. Rodzice zastępczy według wieku

1. Wiek rodzica	2. Liczba rodzin			
	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok
Do 21	--	--	1	1
22 – 30	10	10	8	7
31 – 40	6	9	9	10
41 – 50	28	28	22	23
51 – 60	23	25	28	23
61 – 70	12	13	17	16
71 i więcej	3	6	5	4
Razem	82	91	90	84

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie, opracowanie własne

Najliczniejszą grupą opiekunów są osoby w wieku 41 – 60 lat. Na uwagę zasługuje dość duża liczba opiekunów w podeszłym wieku, po 60 roku życia. Rodziny te muszą być w obszarze szczególnego zainteresowania pomocy społecznej i sądu rodzinnego. Bardzo często w odniesieniu do tej grupy rodzin stosowany jest nadzór kuratora sądowego. Poważnym utrudnieniem we wspieraniu tych rodzin jest brak ośrodka wsparcia na terenie Powiatu Krośnieńskiego i terapii rodziny oraz brak możliwości zatrudnienia specjalistów do pracy z rodziną.

Tabela 4. Dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych według wieku

Wiek dziecka	Liczba dzieci			
	2006 rok	2007 rok	2008 rok	2009 rok
Do 3	18	15	17	9
4 – 6	8	11	22	17
7 – 13	65	69	57	40
14 – 18	47	53	58	77
Razem	138	148	154	143

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie, opracowanie własne

Najliczniejszą grupę dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych stanowią dzieci w wieku 7 – 13 lat, około 50 % ogółu.

Obserwuje się, iż do rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych trafiają dzieci z rodzin z wieloma sprzężonymi problemami. Wśród dysfunkcji rodzin, z których zachodzi potrzeba zabrania dzieci można wymienić: długotrwałe bezrobocie, alkoholizm i inne uzależnienia, niezaradność życiową, upośledzenia i choroby (w tym psychiczne), przemoc w rodzinie.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie za późno rozpoczyna pracę z rodziną. O trudnościach dowiaduje się dopiero, gdy otrzymuje do wykonania postanowienie sądu o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej. Jest to o wiele za późno, aby praca ta odniosła pozytywny skutek. Praca z rodziną biologiczną w sytuacji kryzysu jest trudna i długotrwała. Zmiana w wielu wypadkach jest niemożliwa ze względu na długotrwały proces powodujący pogłębianie się zachowań patologicznych. Dlatego też praca z rodziną powinna być rozpoczęta wcześniej poprzez profilaktykę, zanim dojdzie do sytuacji kryzysowej.

Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej powiat zapewnia opiekę i wychowanie w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 5. Dzieci z terenu Powiatu Krośnieńskiego przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2005 – 2009, niezależnie od długości pobytu dziecka w placówce

L.p.	Rok	Dom Dziecka w Długiem	KPW „Nasz Dom” w Miejscu Piastowym	Rodzinny Dom Dziecka w Głowience	Rodzinny Dom Dziecka w Targowiskach	Rodzinny Dom Dziecka w Widaczu	Placówki opiekuńczo-wychowawcze poza terenem Powiatu Krośnieńskiego
1.	2005	13	5	0	0	0	25
2.	2006	16	5	0	3	0	27
3.	2007	13	5	0	3	0	26
4.	2008	15	8	0	0	0	15
5.	2009	10	7	0	0	0	15

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie, opracowanie własne

W placówkach prowadzonych przez Powiat Krośnieński przebywają również dzieci z innych powiatów i wg stanu na dzień 31.12.2009r. było ich łącznie 30 w placówkach rodzinnych i 25 w placówkach socjalizacyjnych.

Na terenie powiatu od ponad 50 lat funkcjonuje Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Długiem. Od 1999 roku organem prowadzącym placówkę jest Powiat Krośnieński. W placówce mogą przebywać dzieci od 3 roku życia do 18 r.ż. lub do momentu ukończenia szkoły, w której dziecko osiągnęło pełnoletność. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w tej placówce w latach 2006 – 2009 wynosił:

- 2006 rok – 1.931,65 zł
- 2007 rok – 1.803,24 zł
- 2008 rok – 2.094,50 zł
- 2009 rok - 2.150,00 zł

Tabela 6. Etap kształcenia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych i rodzin zastępczych otrzymujących pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki w 2008 i 2009 roku

Lp	Poziom wykształcenia	Liczba wychowanków w 2008 roku			Liczba wychowanków w 2009 roku		
		Placówek opiekuńcz. – wychow.	Rodzin zastępczych	Młodzież. ośrodków wychowaw.	Placówek opiekuńcz. – wychow.	Rodzin zastępczych	Młodzież. ośrodków wychowaw.
1	wyższe	0	10	0	0	10	0
2	policealne	2	7	0	1	4	0
3	średnie	1	10	2	3	8	2
4	zawodowe	1	8	1	2	8	1
5	gimnazjalne	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie, opracowanie własne

Wychowankowie rodzin zastępczych osiągają zdecydowanie wyższy poziom wykształcenia od wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych. Mają większą motywację i determinację w podejmowaniu i kontynuowaniu nauki na różnych szczeblach, a przy tym cechują się większą odpowiedzialnością i konsekwencją w dążeniu do ukończenia nauki.

Po usamodzielnieniu się wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych wracają najczęściej do środowiska rodzin biologicznych, rzadziej rozpoczynają życie na własny rachunek w wynajętym mieszkaniu, domu. Na terenie Powiatu Krośnieńskiego istotnym problemem jest brak mieszkań chronionych dla usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie świadczona jest pomoc specjalistyczna przez psychologa i prawnika dla mieszkańców powiatu. Łącznie w latach 2008-2009, od kiedy zatrudniono w PCPR psychologa, skorzystało z jego porad 212 osób. Natomiast z porad radcy prawnego w 2008r. skorzystało 46 osób. W 2009r. radca prawny udzielił 60 porad.

Za priorytetowe do realizacji uznano:

1. Wsparcie dla bezrobotnych realizowane poprzez doradztwo psychologiczne, ze szczególnym uwzględnieniem wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych.
2. Prowadzenie porad psychologicznych i terapii podtrzymujących dla rodzin zastępczych i rodzin naturalnych, konsultację indywidualnych przypadków w środowisku.
3. Pracę z rodzinami zastępczymi wraz z dzieckiem i z rodzinami biologicznymi w celu przygotowania dziecka do powrotu do rodziców naturalnych.
4. Przyjmowanie interesantów i świadczenie im usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego poprzez realizowanie procesów diagnozowania, profilaktyki oraz terapii podtrzymującej.

5. Systemową pomoc rodzinom dysfunkcyjnym oraz osobom samotnym.
6. Propagowanie zdrowego stylu życia.
7. Prowadzenie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz rodziców biologicznych.

Zasoby instytucjonalne Powiatu Krośnieńskiego

Sieć instytucji i organizacji, które mogą być realizatorami lub współpartnerami w realizacji Programu przedstawia się następująco:

Tabela 7. Zasoby instytucjonalne Powiatu Krośnieńskiego:

Instytucje rządowe i samorządowe	Instytucje pozarządowe
<ol style="list-style-type: none"> 1) Sąd, w tym kuratorzy sądowi, 2) Dom Dziecka im. Janusza Korczaka w Długiem, 3) Rodzinny Dom Dziecka w Głowience, 4) Rodzinny Dom Dziecka w Targowiskach, 5) Rodzinny Dom Dziecka w Widaczu, 6) Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne 7) Jednostki edukacji – szkoły powiatowe 8) Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, 9) Gminne świetlice środowiskowe 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Katolicka Placówka Wychowawcza „Nasz Dom” w Miejscu Piastowym, 2) Podkarpackie Stowarzyszenie Rodzicielstwa Zastępczego „Wielkie Serce”

„Prawidłowo funkcjonująca rodzina” – cel strategiczny

Strategicznym celem niniejszego programu jest budowa lokalnego systemu pomocy dziecku i rodzinie w Powiecie Krośnieńskim i w ostatecznym efekcie stworzenie systemu, w ramach którego rodzina będzie mogła liczyć na pomoc oraz zintegrowane wsparcie. System wspierania rodzin musi mieć charakter lokalny. Instytucją koordynującą, działanie poszczególnych instytucji będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie.

W kontekście głównych problemów powiatu tj. bezrobocia, wzrastającego poziomu ubóstwa oraz towarzyszących temu zjawisku patologii społecznych: przestępczości, uzależnień, przemocy w rodzinie itp. – sama rodzina, bez pomocy z zewnątrz, sobie nie poradzi. Dotychczasowe doświadczenia wskazują w pierwszej kolejności na ogromną potrzebę wsparcia rodzin naturalnych już na etapie, gdy problemy się rozpoczynają. Aktualnie wygląda to najczęściej tak, że pomoc przychodzi „za późno”, czyli na etapie głębokiego kryzysu rodziny. W takich sytuacjach najczęściej zachodzi potrzeba zabrania dzieci z rodziny i zaczynania pomocy niejako „od końca”.

Należy stworzyć system, aby nie dopuszczać do sytuacji, kiedy dziecko musi opuszczać własną, naturalną rodzinę. Jest to duży obszar skorelowanych działań, zarówno profilaktycznych jak i zmniejszających skutki patologii, skierowanych do rodzin, które wymagają pomocy materialnej, specjalistycznej (psychologicznej, prawnej, pedagogicznej itp.), bądź socjalnej.

Na tle omawianego problemu – zbyt późnej pomocy dla rodzin i dzieci, wyłania się kolejny, a mianowicie niedostosowanie społeczne oraz przestępczość dzieci i młodzieży. Profilaktyka w tym zakresie obejmuje system zintegrowanych działań zapobiegających zagrożeniom prawidłowego rozwoju dziecka, a w szczególności dbałość o: właściwe warunki życia dziecka, prawidłowość przebiegu procesów edukacji i wychowania, respektowania praw dziecka, zapewnienie dzieciom poczucia bezpieczeństwa, akceptacji i podmiotowości, aktywny udział dzieci w kulturze i tworzenie możliwości właściwego zagospodarowania czasu wolnego, rozwój zabezpieczeń społecznych, pomoc dzieciom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i rodzinnej, bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Bardzo ważnym elementem programu jest obszar tworzenia i wspierania rodzinnych form opieki zastępczej. Obejmuje on propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego, poszukiwanie i szkolenie kandydatów do prowadzenia niespokrewnionych z dzieckiem zawodowych rodzin zastępczych, a następnie pomoc usamodzielniającym się wychowankom tych rodzin. Pomoc ta dotyczy również wychowanków opuszczających ustawowo określone typy placówek opiekuńczo –

wychowawczych. W tym zakresie pomoc obejmuje tworzenie mieszkań chronionych, realizację indywidualnego programu usamodzielnienia, pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki, pomoc rzeczowa na zagospodarowanie.

Podsumowując, lokalny system pomocy dziecku i rodzinie, powinien być oparty o cztery fundamentalne zasady działań:

- bliżej dziecka – najlepiej w rodzinie,
- wcześniej – zanim narosną problemy,
- krócej – by nie zdejmować odpowiedzialności rodziców za dziecko,
- bardziej ekonomicznie – poprzestając na formie pomocy adekwatnej do potrzeb, wykorzystując potencjał profesjonalistów, bez zbędnego stosowania form opieki całodobowej.

ADRESACI PROGRAMU

Działania Programu skierowane są na:

- 1) rodziny niewydolne wychowawczo,
- 2) rodziny dotknięte przemocą,
- 3) rodziny ubogie i zagrożone ubóstwem,
- 4) rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo – wychowawczych zwłaszcza niepełne lub wielodzietne,
- 5) rodziny zastępcze,
- 6) usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych,
- 7) dzieci z rodzin dysfunkcyjnych,
- 8) dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.

STANDARDY PROGRAMU

- Udzielając pomocy rodzinie należy mieć zawsze na względzie podmiotowość dziecka i rodziny.
- Dziecko jest samodzielnym podmiotem, ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną, co wymaga szczególnej opieki i ochrony prawnej.
- Dziecko ma prawo do wychowania w rodzinie i stabilnego środowiska wychowawczego.
- Dziecko ma prawo do traktowania go w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej oraz do ochrony przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w jego życie prywatne.

- Bez koniecznej potrzeby nie należy ingerować w życie rodziny.
- Jeżeli ingerencja jest niezbędna należy, dbając o dobro dziecka, udzielać wsparcia całej rodzinie.
- Głównym celem umieszczenia dziecka poza rodziną powinno być doprowadzenie do sytuacji umożliwiającej jego powrót do rodziny naturalnej.
- Dzieci pozostające poza rodziną naturalną powinny być umieszczane przede wszystkim w rodzinnych formach opieki zastępczej.
- Dziecko przebywające poza rodziną naturalną ma prawo do utrzymywania osobistych kontaktów z rodziną.
- Dziecko ma prawo do kształcenia, rozwoju uzdolnień, zainteresowań i indywidualności oraz zabawy i wypoczynku.
- Dziecko ma prawo do pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia w przypadku wychowania poza rodziną naturalną.
- Powiat zapewnia dzieciom zastępczą opiekę rodzinną w pierwszej kolejności na swoim terenie.

Założenia programu:

1. Zgodność z priorytetami Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 - 2020.
2. Zgodność z Wojewódzkim Programem Pomocy Społecznej na lata 2009-2015.
3. Zgodność z założeniami Strategii Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego, jako zadania szczegółowe realizujące Cel główny: "Mądra, zdrowa i aktywna społeczność powiatu".
4. Zgodność z Planem Rozwoju Lokalnego Powiatu Krośnieńskiego zapisanym jako: Cel strategiczny „Zapewnienie mieszkańcom powiatu dostępu do wysokiej jakości opieki zdrowotnej, pomocy społecznej oraz polityki prorodzinnej” w obszarze ochrona zdrowia, polityka społeczna, bezpieczeństwo.
5. Zgodność z Celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krośnieńskim na lata 2008- 2015: Cel strategiczny Programu wpisuje się w Cele strategiczne nr 1 i 2 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Krośnieńskim na lata 2008-2015:
 - 1) Doskonalenie systemu wsparcia społecznego.

2) Wsparcie rodzin z dziećmi, a w szczególności zapobieganie patologiom w rodzinie.

Tworzony program jest zgodny z ogólną koncepcją w zakresie polityki prorodzinnej państwa i skorelowany jest z podobnymi dokumentami na poziomie województwa. Istnienie spójności w tym zakresie daje szansę pozyskiwania dodatkowych środków budżetowych.

Opracowując Powiatowy Program Pomocy Dziecku i Rodzinie na lata 2010-2015 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie wyznaczyło 4 podstawowe obszary działania:

1. Tworzenie systemu wspierania rodziny i dziecka w ich naturalnym środowisku w sytuacji kryzysowej.
2. Wspieranie form rodzicielstwa zastępczego.
3. Pomoc dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, rodzinach zastępczych oraz opuszczającym zastępcze formy wychowania.
4. Doskonalenie zawodowe kadr jednostek pomocy społecznej i innych podmiotów w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Działanie I

Tworzenie systemu wspierania rodziny i dziecka w ich naturalnym środowisku w sytuacji kryzysowej

Środowisko rodzinne to najważniejsze środowisko wychowawcze w życiu dziecka. Niepokojąca fala zjawisk patologicznych oraz wzrost bezrobocia przyczynia się do powstawania wielu sytuacji konfliktowych, których negatywne skutki najbardziej dotyczą dzieci.

W celu skutecznego przeciwdziałania pogłębianiu się kryzysów i narastaniu problemów w rodzinach niezbędne jest utworzenie profesjonalnego, sprawnie funkcjonującego systemu poradnictwa specjalistycznego i wsparcia rodzin. Stworzenie możliwości pomocy rodzinie w rozwiązywaniu bieżących problemów małżeńskich, wychowawczych, rodzinnych pojawiających się na poszczególnych etapach życia rodzinnego może zapobiec narastaniu i pogłębianiu się dysfunkcji rodziny. Ponadto ważnym elementem jest zapewnienie w środowisku lokalnym opieki i oddziaływania wychowawczego dzieciom i młodzieży wymagającym wsparcia i pomocy. Aktualnie zbyt mała liczba miejsc wsparcia dla dzieci i młodzieży uniemożliwia zorganizowanie sprawnego systemu oddziaływania wychowawczego. Jest to szczególnie niepokojące wobec wzrastającej liczby dzieci pozbawionych właściwej opieki ze strony rodziców, wzrostu poziomu

spożycia alkoholu przez młodzież, wzrastającej liczby wykroczeń popełnianych przez coraz młodsze osoby.

Istotnym celem jest również zapewnienie pomocy osobom i rodzinom w nagłych sytuacjach kryzysowych. Brak bezpiecznych miejsc dla ofiar przemocy domowej i innych nagłych sytuacji kryzysowych uniemożliwiających zorganizowanie natychmiastowej pomocy. Osoby krzywdzone znajdują się często w sytuacjach zagrażających ich zdrowiu, a nawet życiu. Szczególnie dramatyczna jest sytuacja dzieci doświadczających przemocy, strachu i bólu.

Sposób realizacji działań:

1. Diagnoza i pomoc wielozakresowa rodzinom dysfunkcyjnym na terenie Powiatu Krośnieńskiego.
2. Powołanie interdyscyplinarnego zespołu specjalistów do spraw koordynacji działań w sytuacji zagrożenia dobra dziecka.
3. Tworzenie własnych oraz wspieranie realizowanych w gminach programów profilaktycznych.
4. Upowszechnianie informacji o działającym w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Krośnie Punkcie Interwencji Kryzysowej.
5. Rozszerzenie działalności Punktu Interwencji Kryzysowej o świadczenie usług noclegowych – przekwalifikowanie go na Ośrodek Interwencji Kryzysowej.
6. Organizowanie czasu wolnego dla dzieci przez tworzenie ognisk wychowawczych, świetlic i klubów środowiskowych.
7. Stworzenie punktu poradnictwa specjalistycznego.
8. Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi lokalnie na rzecz pomocy dziecku i rodzinie.
9. Sporządzenie ogólnodostępnej bazy informacji o instytucjach i placówkach działających na rzecz dziecka i rodziny oraz prowadzenie kampanii informacyjnej w tym zakresie.
10. Prowadzenie grup socjoterapeutycznych dla dzieci z zaburzeniem zachowania z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych.
11. Podejmowanie rozmów mediacyjnych w systemie wczesnego rozpoznania sytuacji kryzysowej.

Wskaźniki monitorowania

1. Liczba zgłoszonych i zrealizowanych programów profilaktycznych.
2. Wzrost liczby utworzonych placówek wsparcia dziennego, a także ognisk wychowawczych, świetlic, klubów środowiskowych i innych.
3. Wzrost liczby dzieci objętych opieką w nowo powstałych świetlicach.
4. Wzrost liczby podmiotów systematycznie ze sobą współpracujących w zakresie opieki nad rodziną i dzieckiem.
5. Wzrost liczby zorganizowanych punktów poradnictwa rodzinnego.
6. Wzrost liczby partnerów tworzących system poradnictwa specjalistycznego.
7. Wzrost liczby osób i rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego.

Działanie II

Wspieranie rodzicielstwa zastępczego

Występowanie wyuczonej bezradności jest związane z takimi współczesnymi problemami społecznymi, jak bieda, bezrobocie i przemoc w rodzinie. Społeczne i indywidualne konsekwencje wyuczonej bezradności można łagodzić odpowiednimi oddziaływaniami profilaktycznymi i terapeutycznymi, które powinny być stosowane w wychowaniu oraz – bezpośrednio i pośrednio – w pracy socjalnej.

Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci, trwale lub przejściowo, szans wychowywania we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo – wychowawczych. Problem sieroctwa społecznego nie jest zjawiskiem nowym. Smutnym i znamionym jest fakt, iż obecnie sieroty społeczne w coraz większym stopniu pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, zerwane są więzi uczuciowe między członkami rodziny, a szczególnie w stosunku do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca frustracja spowodowana bezrobociem. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania zastępczych form opieki nad dzieckiem.

Dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej zapewnia się opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Rodzina zastępcza zapewnia dziecku warunki rozwoju i wychowania odpowiednie do jego stanu zdrowia i poziomu rozwoju, w tym:

- 1) odpowiednie warunki bytowe;
- 2) możliwości rozwoju fizycznego, psychicznego i społecznego;
- 3) możliwości zaspokojenia indywidualnych potrzeb dziecka;
- 4) możliwość właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań;
- 5) odpowiednie warunki do wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

Dzieci i młodzież częściowo lub całkowicie pozbawione opieki rodzinnej wymagają pomocy poprzez zorganizowanie im opieki zastępczej. Przyjęte rozwiązania ustawowe kładą szczególny nacisk na rozwijanie rodzinnych form opieki zastępczej tj. tworzenie niespokrewnionych rodzin zastępczych, zawodowych niespokrewnionych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Zastępcze, rodzinne formy opieki nad dzieckiem są najlepszym rozwiązaniem w przypadku, gdy dziecko pozbawione jest możliwości rozwoju w swojej naturalnej rodzinie. Zabezpieczają one w sposób właściwy potrzeby emocjonalne dziecka, potrzebę miłości, przynależności, poczucia bezpieczeństwa. Ponadto wychowywanie się w warunkach rodzinnych umożliwia dzieciom wszechstronne przygotowanie się do samodzielnego, odpowiedzialnego życia.

Sposób realizacji działań:

1. Promowanie w mediach i prasie lokalnej idei rodzicielstwa zastępczego.
2. Rozwój współpracy lokalnych instytucji działających na rzecz rodziny mających na celu pozyskiwanie kandydatów do sprawowania rodzinnych form opieki zastępczej.
3. Organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych.
4. Tworzenie i rozwój rodzin zastępczych zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem.
5. Stworzenie co najmniej jednej rodziny zastępczej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego.
6. Wspieranie rodziców zastępczych w prawidłowym wypełnianiu powierzonej im funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
7. Stworzenie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych.
8. Praca z rodziną biologiczną dziecka przebywającego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub rodzinie zastępczej w celu powrotu dziecka do rodziny.

9. Wzmacnianie więzi dzieci przebywających w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo – wychowawczych z ich rodzinami biologicznymi.
10. Opracowywanie programów mających na celu przywrócenie rodzinom naturalnym funkcji wychowawczej, społecznej i ekonomicznej.
11. Stworzenie systemu współpracy i komunikacji pomiędzy organizacjami i instytucjami świadczącymi pomoc dziecku i rodzinie.
12. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży.
13. Upowszechnienie roli i znaczenia rozwoju rodzinnych form opieki zastępczej poprzez obchody Dnia Rodzicielstwa Zastępczego i promowanie zastępczych form opieki np. podczas festynów rodzinnych, pikników rodzinnych itp.

Wskaźnik monitorowania

1. Liczba utworzonych rodzin zastępczych długoterminowych i działających na zasadzie pogotowia rodzinnego.
2. Liczba powołanych rodzin zastępczych zawodowych w powiecie.

Działanie III

Pomoc dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, rodzinach zastępczych i opuszczającym rodzinne formy wychowania

W założonym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną należy uwzględnić szereg działań w celu jak najlepszego przygotowania wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo – wychowawczej i rodziny zastępczej. Efektywne przygotowanie wychowanków do samodzielnego, dorosłego życia od chwili umieszczenia w placówce oraz rodzinie zastępczej ma w przyszłości zapobiec ich wykluczeniu społecznemu.

Sposób realizacji działań:

1. Praca socjalna z wychowankami.
2. Zapewnienie poradnictwa: psychologicznego, pedagogicznego, prawnego.
3. Zapewnienie pomocy usamodzielniającym się wychowankom rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, poprzez:

- a) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki oraz pomocy rzeczowej na zagospodarowanie,
 - b) tworzenie mieszkań chronionych dostępnych dla usamodzielniających się wychowanków.
4. Zorganizowanie grupy edukacyjno-wspierającej dla usamodzielniających się wychowanków.
 5. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.
 6. Aktywizacja bezrobotnych wychowanków, nauka umiejętności poruszania się po rynku pracy.
 7. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu wspierania wychowanków.
 8. Nadzór nad procesem usamodzielniania wychowanków, którzy opuszczają placówki opiekuńczo- wychowawcze i rodziny zastępcze.
 9. Monitorowanie wychowanków usamodzielniających się.

Działanie IV

Doskonalenie zawodowe kadr jednostek pomocy społecznej i innych podmiotów w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Dokonujące się zmiany dotyczące roli pomocy społecznej oraz sposobów rozwiązywania problemów wymagają systematycznego kształcenia i doskonalenia umiejętności kadr pomocy społecznej oraz podmiotów z nią współpracujących. Jest to warunek niezbędny w celu właściwej realizacji ustawowych zadań w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Sposób realizacji działań:

1. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy społecznej oraz doskonalenie kadr jednostek pomocy społecznej poprzez:
 - a) udział w szkoleniach, konferencjach w zakresie specjalistycznej pomocy dziecku i rodzinie,
 - b) opracowywanie projektów umożliwiających pozyskanie środków finansowych na podnoszenie kwalifikacji pracowników służb społecznych.

2. Organizowanie cyklicznych spotkań pracowników służb społecznych, instytucji i organizacji pozarządowych związanych z pomocą społeczną w celu wymiany opinii i doświadczeń związanych z pracą na rzecz rodziny i dziecka.
3. Zacieśnienie współpracy z Podkarpackim Stowarzyszeniem Rodzicielstwa Zastępczego „Wielkie Serce” działającym na terenie Powiatu Krośnieńskiego na rzecz rodzin zastępczych.
4. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (ROPS, GOPS-y, inne).

Wskaźniki monitorowania

1. Liczba uczestników szkoleń.
2. Liczba przeszkolonych podmiotów.
3. Liczba złożonych projektów i pozyskanych środków na realizację zadań.

METODY OCENY EFEKTYWNOŚCI POWIATOWEGO PROGRAMU POMOCY DZIECKU I RODZINIE

1. Ocena za pomocą rozmów, obserwacji, wizytacji.
2. Ewaluacja programów realizowanych w ramach poszczególnych poziomów.
3. Analiza sprawozdań i raportów.
4. Przeprowadzenie ankiet dotyczących oczekiwań i stopnia ich zaspokajania wśród osób, które zostały objęte realizowanymi formami.
5. Analiza wskaźnika uczestnictwa w poszczególnych formach systemu pomocy dziecku i rodzinie.
6. Monitorowanie środowiska.
7. Wywiady środowiskowe w rodzinach biologicznych i zastępczych.
8. Monitorowanie losów usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Końcowi beneficjanci:

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, organizacje pozarządowe.